

2018 оны 07 дугаар сарын 20
№27 /1032/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
хууль**

**Орон нутгийн
хамгаалалтын тухай**

**Монгол Улсын
хууль**

**Дайчилгааны тухай хуульд
нэмэлт оруулах тухай**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Хүнсний улаанбуудайн
урамшууллыг шинэчлэн
тогтоох, үрийн улаанбуудайн
үнийг хөнгөлөх тухай**

ГАРЧИГ
МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

266.	Орон нутгийн хамгаалалтын тухай	858
267.	Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай /шинэчилсэн найруулга/ хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	869
268.	Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	870
269.	Зөрчлийн тухай /шинэчилсэн найруулга/ хуульд нэмэлт оруулах тухай	870
270.	Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	871
271.	Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	871
272.	Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай /шинэчилсэн найруулга/ хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	877
273.	Цэргийн албаны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	877
274.	Дайны байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	878
275.	Зөрчлийн тухай /шинэчилсэн найруулга/ хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	878
276.	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	879
277.	Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	879
278.	Цэргийн алба хаагчийн эд хөрөнгийн хариуцлагын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	880

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

279.	Хүнсний улаанбуудайн урамшууллыг шинэчлэн тогтоох, үрийн улаанбуудайн үнийг хөнгөлөх тухай	Дугаар 48	880
280.	Журам батлах, шагналын хэмжээ тогтоох тухай	Дугаар 49	881
281.	Журам шинэчлэн батлах тухай	Дугаар 52	886

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ОРОН НУТГИЙН ХАМГААЛАЛТЫН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь улсын батлан хамгаалах тогтолцоог бүрдүүлж, бэхжүүлэхэд чиглэсэн орон нутгийн хамгаалалтын харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын хууль тогтоомж

2.1.Орон нутгийн хамгаалалтын хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хууль², энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Энэ хууль нь батлан хамгаалах тогтолцооны нэгдмэл байдлыг хангахад орон нутгийн хамгаалалтын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулж, хэрэгжүүлэх төрийн бүх шатны байгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлага, иргэн, хуулийн этгээдэд хамаарна.

¹Монгол Улсын Үндсэн хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 1992 оны 01 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2016 оны 36 дугаарт нийтлэгдсэн.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“орон нутгийн хамгаалалт” гэж өөрийгөө хамгаалах стратеги, улс орноо батлан хамгаалах тогтолцооны тулгуур үндэс бөгөөд бүх нийтийн оролцоотойгоор орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг хангах, хамгаалах олон талт нэгдмэл арга хэмжээний цогцыг;

4.1.2.“орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгж” гэж орон нутгийн хамгаалалтын тодорхой үүрэг гүйцэтгэхээр бэлтгэгдсэн онц болон дайны байдлын үед эмхлэн байгуулагдах нэгжийг;

4.1.3.“орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот хүч хэрэгсэл” гэж орон нутгийн хамгаалалтын үндсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр томилгоожсон иргэн, хуулийн этгээд, даалгаваржуулсан галт зэвсэг, техник, материал хэрэгслийг;

4.1.4.“уламжлалт аюул” гэж дайсан этгээдээс учруулах цэргийн аюулыг;

4.1.5.“уламжлалт бус аюул” гэж байгалийн болон хүний хүчин зүйлээс учрах цэргийн бус аюулыг;

4.1.6.“орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөө” гэж орон нутгийн хамгаалалтыг зохион байгуулж хэрэгжүүлэх удирдлагын баримт бичгийг;

4.1.7.“томилгоожуулах” гэж иргэн, хуулийн этгээдийг орон нутгийн хамгаалалтын үүрэг гүйцэтгүүлэхээр томилохыг.

5 дугаар зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын зарчим

5.1.Орон нутгийн хамгаалалтад дараах зарчмыг баримтална:

5.1.1.төрийн удирдлага, хяналтад байх;

5.1.2.төрийн батлан хамгаалах бодлогод нийцсэн байх;

5.1.3.уламжлалт болон уламжлалт бус аюулаас урьдчилан сэргийлэхийг урьтал болгох;

5.1.4.төрийн бүх шатны байгууллагын хамтын ажиллагаа, бүх нийтийн оролцоонд тулгуурласан байх;

- 5.1.5. нутаг дэвсгэрийн зарчмаар зохион байгуулагдах;
- 5.1.6. нэгдмэл, харилцан уялдсан байх;
- 5.1.7. хөгжлийн бодлогоор дэмжигдсэн байх.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ОРОН НУТГИЙН ХАМГААЛАЛТ, ТҮҮНИЙ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ҮНДСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ

6 дугаар зүйл. Орон нутгийн хамгаалалт

6.1. Орон нутгийн хамгаалалтыг зэвсэгт хүчний үйл ажиллагаа, улсын болон цэргийн дайчилгааны бодлого, төлөвлөгөөтэй уялдуулан зохион байгуулна.

6.2. Орон нутгийн хамгаалалт нь түүний бэлтгэлийг хангах, хамгаалахтай холбогдсон төлөвлөлт, зохион байгуулалт, удирдлагын үндсэн арга хэмжээнээс бүрдэнэ.

6.3. Орон нутгийн хамгаалалтын үндсэн нэгж нь аймаг, нийслэл байна.

6.4. Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллага орон нутгийн хамгаалалтад хуульд заасан чиг үүргийн хүрээнд бүх талын дэмжлэг үзүүлэх үүрэг хүлээнэ.

7 дугаар зүйл. Орон нутгийн хамгаалалтын зохион байгуулалт

7.1. Улсын хэмжээнд орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг зохион байгуулах, хянан зохицуулах чиг үүргийг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага хэрэгжүүлнэ.

7.2. Орон нутгийн хамгаалалтыг нутаг дэвсгэрийн зарчмаар аймаг, нийслэлийн Засаг дарга зохион байгуулна.

7.3. Сум, дүүрэгт орон нутгийн хамгаалалтыг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын удирдамжийн дагуу зохион байгуулна.

7.4. Орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг орон нутгийн тогтвортой хөгжлийн түвшин, нөөцийн бүрдүүлэлт, хүч хэрэгслийн чадавх, томилгоот нэгжийн сургалт, бэлтгэлийн үр дүнгээр хангана.

8 дугаар зүйл. Орон нутгийн хамгаалалтын үндсэн арга хэмжээ

8.1. Орон нутгийн хамгаалалтын үндсэн арга хэмжээ нь тайван цагт орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг хангах, уламжлалт аюулаас

урьдчилан сэргийлэх, уламжлалт бус аюулаас хамгаалах, онц болон дайны байдлын үед орон нутгаа хамгаалах замаар улсыг батлан хамгаалахад дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэнэ.

8.2.Орон нутгийн хамгаалалтын тайван цагийн үндсэн арга хэмжээ:

8.2.1.эдийн засаг, нийгмийн бие даасан, тогтвортой хөгжлийг хангах;

8.2.2.орон нутгийн хамгаалалтыг төлөвлөх;

8.2.3.орон нутгийн хамгаалалтын нөөцийг бүрдүүлэх;

8.2.4.орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг хангах, зохион байгуулах;

8.2.5.уламжлалт бус аюулаас хамгаалах;

8.2.6.иргэнд эх оронч хүмүүжил төлөвшүүлэх;

8.2.7.иргэний эрүүл мэнд, боловсролыг дэмжих.

8.3.Орон нутгийн хамгаалалтын онц болон дайны байдлын үеийн үндсэн арга хэмжээ:

8.3.1.орон нутагт онц болон дайны байдлын үед тогтоосон дэг журмыг сахиулах;

8.3.2.цагийн байдлын тухай мэдээ, мэдээлэл харилцан солилцох;

8.3.3.орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот хүч хэрэгслийг эмхлэн байгуулах;

8.3.4.орон нутгийн иргэд, засаг захиргаа, эдийн засаг, нийгмийн чухал объектыг хамгаалах;

8.3.5.дайсан этгээдийн тагнуул, хорлон сүйтгэх болон террорист бүлэгтэй тэмцэх;

8.3.6.зэвсэгт хүчний цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллага, салбарын ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх;

8.3.7.гамшиг, хөнөөх хэрэгслийн хөнөөлөөс иргэн, эд хөрөнгийг авран хамгаалах;

8.3.8.хүн амын амьжиргааны зайлшгүй хэрэгцээт зүйлийг хангах.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ОРОН НУТГИЙН ХАМГААЛАЛТЫН НӨӨЦ, ТӨЛӨВЛӨЛТ, СУРГАЛТ

9 дүгээр зүйл. Орон нутгийн хамгаалалтын нөөц

9.1. Аймаг, нийслэл нь орон нутгийн хамгаалалтын үндсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх нөөцтэй байна.

9.2. Орон нутгийн хамгаалалтын нөөц дараах бүрдэл хэсэгтэй байна:

- 9.2.1. томилгоот иргэн, хуулийн этгээд;
- 9.2.2. орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгж;
- 9.2.3. даалгаваржуулсан галт зэвсэг, техник, материал хэрэгсэл;
- 9.2.4. тусгайлан бүрдүүлсэн материал хэрэгсэл;
- 9.2.5. санхүүгийн нөөц;
- 9.2.6. бусад нөөц.

9.3. Бүх шатны Засаг дарга иргэн, хуулийн этгээдийг орон нутгийн хамгаалалтын үед гүйцэтгэх үүрэгт нь бэлтгэх ажлыг хариуцан зохион байгуулна.

9.4. Орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжийг дараах үүрэг гүйцэтгүүлэхээр бэлтгэнэ:

9.4.1. орон нутагт онц болон дайны байдлын үед тогтоосон дэг журмыг сахиулахад дэмжлэг үзүүлэх;

9.4.2. орон нутгийн засаг захиргаа, эдийн засаг, нийгмийн чухал объектыг хамгаалах;

9.4.3. дайсан этгээдийн тагнуул, хорлон сүйтгэх болон террорист бүлэгтэй тэмцэх;

9.4.4. зэвсэгт хүчний цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллага, салбарын ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх;

9.4.5. гамшиг, хөнөөх хэрэгслийн хөнөөлөөс иргэд, эд хөрөнгийг авран хамгаалахад дэмжлэг үзүүлэх;

9.4.6. дайны байдлын үед хүн амын амьжиргааны зайлшгүй хэрэгцээт зүйлийн хангалтыг зохион байгуулах.

9.5.Орон нутгийн байршил, газар зүйн онцлог, хүчин зүйлээс хамаарч энэ хуулийн 9.4-т зааснаас бусад үүрэгтэй томилгоот нэгжийг байгуулж болно.

9.6.Томилгоот нэгжийн бие бүрэлдэхүүнийг дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн чөлөөт бүрэлдэхүүнээс сонгон томилно.

9.7.Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагын орон нутаг дахь нэгжийг орон нутгийн хамгаалалтад оролцуулна.

9.8.Орон нутгийн хамгаалалтад зэвсэгт хүчний цэргийн нэгтгэл, анги, байгууллага, салбарыг оролцуулна.

10 дугаар зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөлт

10.1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг нь орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөтэй байна.

10.2.Орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөө нь улсын болон цэргийн дайчилгааны төлөвлөгөөтэй уялдсан байна.

10.3.Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагын орон нутаг дахь нэгж үйл ажиллагааны төлөвлөгөөндөө орон нутгийн хамгаалалтын талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгана.

11 дүгээр зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын сургалт

11.1.Энэ хуульд заасан арга хэмжээ, чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд албан тушаалтан, иргэн, хуулийн этгээд, орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжийг бэлтгэх зорилгоор аймаг, нийслэлийн Засаг дарга орон нутгийн хамгаалалтын шат дараалсан сургалтыг явуулна.

11.2.Орон нутгийн хамгаалалтын сургалтыг бие даасан болон үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагын сургалттай хамтарч явуулж болно.

11.3.Сургалтыг хамрагдах бүрэлдэхүүнээр нь дараах байдлаар ангилна:

11.3.1.аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын;

11.3.2.орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжийн удирдах бүрэлдэхүүн, бусад албан тушаалтны;

11.3.3.орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжийн бүрэлдэхүүний.

11.4.Сургалтыг дараах хэлбэрээр зохион байгуулна:

11.4.1.цугларалт;

11.4.2.хээрийн дадлага;

11.4.3.нэгдсэн сургууль.

11.5.Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын болон орон нутгийн томилгоот нэгжийн удирдах бүрэлдэхүүн, бусад албан тушаалтны сургалтыг дөрвөн жил тутамд цугларалтаар зохион байгуулна.

11.6.Орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжийн бүрэлдэхүүний сургалтыг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын төлөвлөгөөгөөр хээрийн дадлагаар зохион байгуулна.

11.7.Орон нутгийн хамгаалалтын нэгдсэн сургуулийг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын баталсан төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулна.

11.8.Сургалтыг үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагын орон нутаг дахь нэгж, тэдгээрийн сургалтын төв, материаллаг баазыг түшиглэн зохион байгуулна.

11.9.Иргэний орон нутгийн хамгаалалтын сургалтад хамрагдсан хугацааны цалин хөлсийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга хариуцна.

11.10.Энэ хуулийн 11.9-д заасан цалин хөлсний хэмжээ, түүнийг олгох журмыг Засгийн газар батална.

11.11.Сургалтыг зохион байгуулахад цэргийн мэргэжлийн дээд удирдлагын байгууллага дэмжлэг үзүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ОРОН НУТГИЙН ХАМГААЛАЛТЫН УДИРДЛАГА

12 дугаар зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын удирдлага

12.1.Орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг хангах удирдлагыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нутгийн захиргааны байгууллага хэрэгжүүлнэ.

12.2.Дайны байдлын үеийн орон нутгийн хамгаалалтын зэвсэгт тэмцлийн удирдлагыг цэргийн мэргэжлийн дээд удирдлагын байгууллагын удирдамж, төлөвлөгөөгөөр хэрэгжүүлнэ.

13 дугаар зүйл.Монгол Улсын Их Хурлын бүрэн эрх

13.1.Монгол Улсын Их Хурал орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

13.1.1.орон нутгийн хамгаалалтын эрх зүйн үндсийг тогтоох;

13.1.2.орон нутгийн хамгаалалтад шаардлагатай төсвийг батлах.

14 дүгээр зүйл.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрх

14.1.Монгол Улсын Ерөнхийлөгч орон нутгийн хамгаалалтын талаар Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хууль болон бусад хуульд заасан бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ.

15 дугаар зүйл.Монгол Улсын Засгийн газрын бүрэн эрх

15.1.Монгол Улсын Засгийн газар орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

15.1.1.орон нутгийн хамгаалалтын талаарх хууль тогтоомжийн биелэлтийг зохион байгуулж хангах;

15.1.2.орон нутгийн хамгаалалтад шаардлагатай төсвийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

15.1.3.орон нутгийн хамгаалалтын талаар хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийг батлах;

15.1.4.орон нутгийн хамгаалалтын асуудлаар үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагуудын харилцан ажиллагааг зохицуулах;

15.1.5.орон нутгийн хамгаалалтын нэгдсэн сургууль, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын цугларалтыг зохион байгуулах шийдвэр гаргах;

15.1.6.галт зэвсэг, техник, материал хэрэгслийн нөөцийг бүрдүүлэх, даалгаваржуулах, тэдгээрийг ашиглах журмыг батлах.

16 дугаар зүйл.Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний бүрэн эрх

16.1.Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

16.1.1.орон нутгийн хамгаалалтыг бодлогын удирдамжаар хангах, хянан зохицуулах;

16.1.2.орон нутгийн хамгаалалтыг бэхжүүлэх саналыг Засгийн газарт оруулж, шийдвэрлүүлэх;

16.1.3.аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөг батлах;

16.1.4.орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөө боловсруулах заавар, томилгоот нэгжийн бүтэц, зохион байгуулалтын үлгэрчилсэн загварыг батлах;

16.1.5.нэгдсэн сургуулийг зохион байгуулах асуудлыг Засгийн газарт оруулж, шийдвэрлүүлэх.

17 дугаар зүйл.Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

17.1.Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

17.1.1.энэ хуулийн 16.1.4-т заасан баримт бичгийг боловсруулах;

17.1.2.аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хянаж, дүгнэлт гаргах;

17.1.3.орон нутгийн хамгаалалтын сургалтыг төлөвлөх, зохион байгуулах, хяналт тавих;

17.1.4.орон нутгийн хамгаалалтыг төлөвлөн хэрэгжүүлэхэд төрийн захиргааны төв байгууллагын удирдлага, аймаг, нийслэлийн Засаг даргыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

17.1.5.орон нутгийн хамгаалалтын онол, арга зүй, шинжлэх ухаан, инновацийн хөгжлийг хангах;

17.1.6.орон нутгийн хамгаалалтын мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ
ЗАСАГ ЗАХИРГАА, НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН НЭГЖИЙН
УДИРДЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД,
ИРГЭНИЙ ҮҮРЭГ

18 дугаар зүйл.Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын бүрэн эрх

18.1.Нутгийн өөрөө удирдах байгууллага орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

18.1.1.аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хамгаалалтад тухайн жилд шаардагдах төсвийг баталж, түүний гүйцэтгэлд хяналт тавих;

18.1.2.орон нутгийн хамгаалалтын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн талаарх Засаг даргын мэдээллийг сонсох.

19 дүгээр зүйл.Аймаг, нийслэлийн Засаг даргын бүрэн эрх

19.1.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

19.1.1.орон нутгийн хамгаалалтын тухай хуулийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

19.1.2.аймаг, нийслэлийн орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөө боловсруулах ажлыг удирдах;

19.1.3.орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөг жил бүр тодотгох, шаардлагатай өөрчлөлтийн талаарх саналаа батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх;

19.1.4.сум, дүүргийн орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөг батлах;

19.1.5.аймаг, нийслэлийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд тухайн жилд хэрэгжүүлэх орон нутгийн хамгаалалтын арга хэмжээ, санхүүжилтийг тусгах;

19.1.6.орон нутгийн хамгаалалтын хүч хэрэгслийг томилгоожуулах;

19.1.7.орон нутгийн хамгаалалтын нөөцийг бүрдүүлэх, иргэн, хуулийн этгээдийн өмчлөл, эзэмшилд байгаа галт зэвсэг, техник, материал хэрэгслийг даалгаваржуулах;

байгуулах; 19.1.8.орон нутгийн хамгаалалтын сургалтыг зохион
бүрдүүлэх. 19.1.9.орон нутгийн хамгаалалтын мэдээллийн сан

20 дугаар зүйл.Хуулийн этгээдийн үүрэг

20.1.Хуулийн этгээд орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах үүрэг хүлээнэ:

20.1.1.томилгоот нэгжийн бүрэлдэхүүн болон ажилтныг үүрэг гүйцэтгэх боломжоор хангах, орон нутгийн хамгаалалтын сургалт, зохион байгуулалттай бусад арга хэмжээнд хамруулах;

20.1.2.аймаг, нийслэлийн Засаг даргаас тогтоосон даалгаврыг биелүүлэх;

20.1.3.орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөгөөр хүлээсэн үүргээ гүйцэтгэх.

21 дүгээр зүйл.Иргэний үүрэг

21.1.Монгол Улсын иргэн орон нутгийн хамгаалалтын талаар дараах үүрэг хүлээнэ:

21.1.1.орон нутгаа хамгаалах томилгоот үүргээ биелүүлэх бэлтгэлтэй байх;

21.1.2.орон нутгийн хамгаалалтад томилгоот үүрэг гүйцэтгэх;

21.1.3.сонор сэрэмжтэй байх, аюул заналын талаар холбогдох байгууллагад цаг тухайд нь мэдээлэх;

21.1.4.орон нутгийн хамгаалалтын сургалт, зохион байгуулалттай бусад арга хэмжээнд оролцох.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

22 дугаар зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын арга хэмжээний санхүүжилт

22.1.Орон нутгийн хамгаалалтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхтэй холбогдох зардлыг улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлнэ.

23 дугаар зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын нууцлал

23.1.Орон нутгийн хамгаалалтын талаарх мэдээллийн нууцын зэрэглэлийг Төрийн болон албаны нууцын тухай хуулийн³ дагуу тогтооно.

24 дүгээр зүйл.Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

24.1.Орон нутгийн хамгаалалтын хууль тогтоомж зөрчсөн иргэн, хуулийн этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол Зөрчлийн тухай хуульд⁴ заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН БАТЛАН ХАМГААЛАХ ТУХАЙ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.6 дахь заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“3.1.6.“орон нутгийн хамгаалалт” гэж Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хуулийн 4.1.1-д заасныг;”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

³Төрийн болон албаны нууцын тухай хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 11 дугаарт нийтлэгдсэн.
⁴Зөрчлийн тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2017 оны 24 дугаарт нийтлэгдсэн.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ДАЙЧИЛГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Дайчилгааны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 28.4 дэх хэсэг нэмсүгэй:

“28.4.Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хуулийн 11.5, 11.6-д заасан сургалтыг энэ хуулийн 28.1.1-д заасан сургалттай хамтатган зохион байгуулж болно.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Зөрчлийн тухай хуулийн 15 дугаар бүлэгт доор дурдсан агуулгатай 15.28 дугаар зүйл нэмсүгэй:

“15.28 дугаар зүйл.Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хууль зөрчих

1.Орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот үүргээ гүйцэтгээгүй, аюул заналын талаар холбогдох байгууллагад цаг тухайд нь мэдээлээгүй, эсхүл орон нутгийн хамгаалалтын сургалт, зохион байгуулалттай бусад арга хэмжээнд оролцох үүргээ биелүүлээгүй бол хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.

2.Орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжийн бүрэлдэхүүн болон ажилтныг үүрэг гүйцэтгэх боломжоор хангах, орон нутгийн хамгаалалтын сургалт, зохион байгуулалттай бусад арга хэмжээнд хамруулах үүргээ биелүүлээгүй, эсхүл аймаг, нийслэлийн Засаг даргаас

тогтоосон даалгавар, орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөгөөр хүлээсэн үүргээ гүйцэтгээгүй бол хуулийн этгээдийг таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧИЛ ШАЛГАН ШИЙДВЭРЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.8 дугаар зүйлийн 6.4 дэх заалтын “15.17” гэсний дараа “, 15.28” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ДАЙЧИЛГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Дайчилгааны тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/3 дугаар зүйлийн 3.1.14, 3.1.15 дахь заалт:

“3.1.14.“Дайчилгаа” гэж улс орны эдийн засаг, нийгмийг шаардлагатай үед дайны байдалд шилжүүлэх, зэвсэгт хүчнийг өргөтгөн зохион байгуулахын тулд дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүн, дайчилгааны болон санхүүгийн нөөцийг дахин хуваарилах зорилгоор төрөөс хэрэгжүүлж байгаа цогц арга хэмжээг;

3.1.15. “Дайчилгааны бэлтгэл” гэж улс орны эдийн засаг, нийгмийг дайны байдалд шилжүүлэх бэлтгэл, зэвсэгт хүчнийг өргөтгөн зохион байгуулах бэлэн байдлыг хангах арга хэмжээг тайван цагт хэрэгжүүлэхийг.”

2/13 дугаар зүйлийн 13.1.9 дэх заалт:

“13.1.9.энэ хуулийн 4.4-т заасан улсын дайчилгааны бэлтгэлийг хангах үндсэн арга хэмжээг зохион байгуулах.”

3/16 дугаар зүйлийн 16.1.8 дахь заалт:

“16.1.8.энэ хуулийн 4.4-т заасан улсын дайчилгааны бэлтгэлийг хангах үндсэн арга хэмжээг эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хэрэгжүүлэх.”

4/16 дугаар зүйлийн 16.2.4 дэх заалт:

“16.2.4.энэ хуулийн 4.5-д заасан улсын дайчилгаа явуулах үндсэн арга хэмжээг эрхлэх асуудлынхаа хүрээнд хэрэгжүүлэх.”

5/18 дугаар зүйлийн 18.1.9 дэх заалт:

“18.1.9.нутаг дэвсгэрийнхээ байгууллага, аж ахуйн нэгжийн дайчилгааны даалгаврын биелэлтэд хяналт тавих.”

6/20 дугаар зүйлийн 20.1.4 дэх заалт:

“20.1.4.дайчилгааны даалгаврыг үндэслэн дайчилгааны төлөвлөгөө боловсруулах.”

7/28 дугаар зүйлийн 28.5 дахь хэсэг:

“28.5.Цэрэг-стратегийн бэлтгэл сургалтын зардлыг улсын төсвөөс, энэ хуулийн 28.3-т зааснаас бусад цэргийн бэлтгэл сургалтын зардлыг орон нутгийн төсөвт тусган санхүүжүүлнэ.”

2 дугаар зүйл. Дайчилгааны тухай хуулийн 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсгийн “Үндсэн хууль,” гэсний дараа “Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хууль¹, Зэвсэгт хүчний тухай хууль²,” гэж, 28 дугаар зүйлийн 28.1.2 дахь заалтын “Засаг дарга” гэсний дараа “Тамгын газрын дарга” гэж тус тус нэмсүгэй.

¹Монгол Улсын баглан хамгаалах тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2016 оны 36 дугаарт нийтлэгдсэн.

²Зэвсэгт хүчний тухай /Шинэчилсэн найруулга/ хууль “Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2016 оны 36 дугаарт нийтлэгдсэн.

3 дугаар зүйл. Дайчилгааны тухай хуулийн дараах зүйл, хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/1 дүгээр зүйл:

“1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг дайны байдалд шилжүүлэх бэлтгэл, зэвсэгт хүчнийг өргөтгөн зохион байгуулах бэлэн байдлыг хангах, дайчилгаа явуулах үндэслэл, журам, энэ талаарх төрийн байгууллагын бүрэн эрх, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний хүлээх үүргийг тогтоож, дайчилгаа явуулахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.”

2/3 дугаар зүйлийн 3.1.4, 3.1.5, 3.1.6 дахь заалт:

“3.1.4. “Дайчилгаатай сургууль” гэж оногдуулан бүртгэгдсэн цэргийн бэлтгэл үүрэгтэн, техник хэрэгслийг цэргийн хээрийн сургуульд татан оролцуулахыг;

3.1.5. “Дайчилгааны даалгавар” гэж улс орны эдийн засаг, нийгмийг дайны байдалд шилжүүлэх, зэвсэгт хүчнийг өргөтгөн зохион байгуулах зорилгоор энэ хуулийн 8.2, 8.3 дахь хэсэгт заасан эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтнаас төрийн захиргааны төв байгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэнд хүлээлгэсэн үүргийг;

3.1.6. “Дайчилгааны нөөц” гэж дайчилгаа зарласан тохиолдолд дайчлан татахаар төлөвлөсөн байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний өмчлөлд байгаа зэвсэг, техник, эд хөрөнгийг;”

3/3 дугаар зүйлийн 3.1.13 дахь заалт:

“3.1.13. “Дайчилгааны төлөвлөгөө” гэж дайчилгааны бэлэн байдлыг хангахын тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээг цаг хугацаа, байр, үүрэг, хариуцах эзэн, арга хэлбэр, багтаамжаар нь уялдуулан зохицуулж боловсруулсан баримт бичгийн цогцыг;”

4/4 дүгээр зүйл:

“4 дүгээр зүйл. Дайчилгаа

4.1. Улс орны эдийн засаг, нийгмийг дайны байдалд шилжүүлэхийн тулд дайчилгааны болон санхүүгийн нөөцийг дахин хуваарилах замаар улсын дайчилгааг явуулна.

4.2.Дайчилгаа нь бүх нийтийн болон хэсэгчилсэн байна.

4.3.Зэвсэгт хүчнийг өргөтгөн зохион байгуулах зорилгоор цэргийн дайчилгаа явуулах бөгөөд энэ нь улсын дайчилгааны бүрэлдэхүүн хэсэг байна.

4.4.Улсын дайчилгааны бэлтгэлийг хангах дараах үндсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.4.1.төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллагын дайчилгаа явуулах нөхцөлийг тодорхойлох;

4.4.2.улс орны эдийн засаг, нийгмийг дайны байдалд шилжүүлэх бэлтгэлийг хангах;

4.4.3.төрийн захиргааны төв байгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний дайчилгааны даалгаврыг тогтоох, дайчилгааны төлөвлөгөө боловсруулах;

4.4.4.улсын дайчилгааны нөөцийг бүрдүүлэх;

4.4.5.дайчилгааны сургалт, дайчилгаатай сургууль зохион байгуулж явуулах;

4.4.6.баталгаат албан тушаалын жагсаалт гаргах;

4.4.7.зэвсэгт хүчнийг байлдааны цагийн орон тоонд шилжүүлэх бэлтгэлийг хангах;

4.4.8.дайчилгааны бэлтгэлийг үнэлж, дүгнэх.

4.5.Улсын дайчилгаа явуулахад дараах үндсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.5.1.дайчилгаа явуулах шийдвэр гаргах;

4.5.2.дайчилгааны зарлан мэдээллийг явуулах;

4.5.3.зэвсэгт хүчнийг байлдааны цагийн орон тоогоор өргөтгөн зохион байгуулах;

4.5.4.төрийн захиргааны төв байгууллага, засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлагыг дайчилгаа зохион байгуулах горимд шилжүүлэх;

4.5.5.улсын санхүүгийн нөөцийг дахин хуваарилах;

4.5.6.зэвсэгт хүчний бүрэлдэхүүнд шилжүүлэх, түүний ажиллагааг дэмжих дайчилгааны даалгавартай нэгжийг байгуулах;

4.5.7.тээврийн байгууллагын үйл ажиллагааг дайчилгааны горимд шилжүүлэх;

4.5.8.хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн үйл ажиллагааг зохицуулах;

4.5.9.хүн амыг амьжиргааны зайлшгүй хэрэгцээт бүтээгдэхүүнээр хуваарилан хангахад бэлтгэх;

4.5.10.дайчилгааны даалгаврын дагуу хэрэгцээт бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа үйлдвэр, аж ахуйн нэгжийг шаардлагатай нөхцөлд нүүлгэн шилжүүлэх.”

5/8 дугаар зүйлийн 8.2 дахь хэсэг:

“8.2.Төрийн захиргааны төв байгууллага, аймаг, нийслэлийн дайчилгааны даалгаврыг Засгийн газар, сум, дүүрэг, байгууллага, аж ахуйн нэгжийн дайчилгааны даалгаврыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, иргэний дайчилгааны даалгаврыг сум, дүүргийн Засаг дарга тогтооно.”

6/19 дүгээр зүйлийн 19.1.3 дахь заалт:

“19.1.3.нутаг дэвсгэрийнхээ байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний дайчилгааны даалгаврын биелэлтэд хяналт тавих;”

7/21 дүгээр зүйлийн 21.1.2 дахь заалт:

“21.1.2.хуульд заасны дагуу дайчилгааны сургалт, дайчилгаатай сургуульд оролцох;”

8/27 дугаар зүйл:

“27 дугаар зүйл.Галт зэвсгийг дайчлах

27.1.Хувийн өмчид байгаа бүх төрлийн галт зэвсэг, галт хэрэглэлийг цэргийн дайчилгааны даалгаврын дагуу аймаг, нийслэлийн төрийн захиргааны байгууллага дайчилна.”

9/29 дүгээр зүйл:

“29 дүгээр зүйл.Дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүний сургалт

29.1.Дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүний сургалтыг Цэргийн албаны тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд заасны дагуу зохион байгуулна.”

10/31 дүгээр зүйлийн 31.2, 31.3, 31.5, 31.6 дахь хэсэг:

“31.2.Дайчилгаатай сургуульд оролцох иргэнд аймаг, нийслэлийн Засаг дарга сургууль эхлэхээс нэг сарын өмнө зарлан дуудах мэдэгдэл гардуулна.

31.3.Дайчилгааны бэлэн байдлыг шалгах зорилгоор цэргийн нэгтгэл, ангийн байлдааны цагийн орон тоонд оногдуулан бүртгэгдсэн цэргийн бэлтгэл үүрэгтнийг зарлан дуудах мэдэгдэл урьдчилан гардуулахгүйгээр дайчилгааны дохиогоор цуглуулан сургуульд оролцуулж болно.

31.5.Дайчилгаатай сургуульд оролцогчийг байлдагч, түрүүчийн хүнс, хувцасны хээрийн нормоор хангаж, эмнэлгийн үйлчилгээ үзүүлнэ.

31.6.Аймаг, нийслэл, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрын Цэргийн штаб цэргийн бэлтгэл үүрэгтний дайчилгааны сургалт, сургуульд оролцсон тухай цэргийн үүрэгтний үнэмлэхэд тэмдэглэл хийнэ.”

4 дүгээр зүйл.Дайчилгааны тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.3 дахь хэсгийн “дайчлах хуудсанд” гэснийг “зарлан дуудах мэдэгдэлд” гэж, 34 дүгээр зүйлийн 34.1 дэх хэсгийн “дайчилгааны” гэснийг “Дайчилгааны” гэж, мөн зүйлийн 34.2 дахь хэсгийн “нууцын зэргийг” гэснийг “нууцын зэрэглэлийг” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл.Дайчилгааны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4 дэх хэсгийн “Хэрэв Улсын Их Хурал дайчилгаа зарлах шаардлагагүй гэж үзвэл Ерөнхийлөгчийн зарлиг хүчингүй болно.” гэснийг, 26 дугаар зүйлийн 26.3 дахь хэсгийн “улсын захиалга-даалгавраар” гэснийг, 34 дүгээр зүйлийн 34.1 дэх хэсгийн “Цэргийн” гэснийг, мөн зүйлийн 34.3 дахь хэсгийн “цэргийн” гэснийг тус тус хассугай.

6 дугаар зүйл.Дайчилгааны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.8, 3.1.12 дахь заалт, 6 дугаар зүйлийн 6.2.3, 6.2.4 дэх заалт, 6.3 дахь хэсэг, 13 дугаар зүйлийн 13.1.6 дахь заалт, 20 дугаар зүйлийн 20.1.3 дахь заалт, 24 дүгээр зүйлийн 24.6 дахь хэсэг, 26 дугаар зүйлийн 26.4 дэх хэсэг, 31 дүгээр зүйлийн 31.4 дэх хэсгийг тус тус хүчингүй болсонд тооцугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН БАТЛАН ХАМГААЛАХ ТУХАЙ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1 дэх заалтын “дайчилгааны” гэснийг “дайчилгаатай” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.4 дэх заалт, 15 дугаар зүйлийн 15.3.2 дахь заалтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЦЭРГИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Цэргийн албаны тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.8 дахь хэсгийн “цэрэг-стратегийн” гэсний дараа “бэлтгэл” гэж нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Цэргийн албаны тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.8 дахь хэсгийн “Дайчилгааны” гэснийг “Дайчилгаатай” гэж, 27 дугаар зүйлийн 27.1 дэх хэсэг, 33 дугаар зүйлийн 33.1, 33.5, 33.14, 33.15 дахь хэсгийн “дайчилгааны” гэснийг “дайчилгаатай” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ДАЙНЫ БАЙДЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Дайны байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.7 дахь заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.3.7 дахь заалтын “дайчилгааны” гэснийг “дайчилгаатай” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Дайны байдлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1.12 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ /ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГА/ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Зөрчлийн тухай хуулийн 15 дугаар бүлгийн 15.17 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн “дайчилгааны” гэснийг “дайчилгаатай” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ЭРҮҮЛ АХУЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5 дахь заалтын “дайчилгааны” гэснийг “дайчилгаатай” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЦЭРГИЙН АЛБА ХААГЧИЙН ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Цэргийн алба хаагчийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн 6 дахь заалт, 10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, 12 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, 13 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, 14 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэг, 19 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэг, 20 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “дайчилгааны” гэснийг “дайчилгаатай” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2018 оны 06 дугаар
сарын 27-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЦЭРГИЙН АЛБА ХААГЧИЙН ЭД ХӨРӨНГИЙН ХАРИУЦЛАГЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Цэргийн алба хаагчийн эд хөрөнгийн хариуцлагын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсгийн “дайчилгааны” гэснийг “дайчилгаатай” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Дайчилгааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

М.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 2 дугаар
сарын 6-ны өдөр

Дугаар 48

Улаанбаатар
хот

Хүнсний улаанбуудайн урамшууллыг шинэчлэн тогтоох, үрийн улаанбуудайн үнийг хөнгөлөх тухай

Тариалангийн тухай хуулийн 19.1, 19.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Буудайн үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилгоор иргэн, хуулийн этгээдийн дотоодын гурилын үйлдвэр болон Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан, улсын нөөцийн салбарт нийлүүлсэн стандартын I-III ангиллын шаардлага хангасан хүнсний улаанбуудайн тонн тутамд олгох урамшууллын хэмжээг 60.0 (жаран) мянган төгрөг, IY ангиллын шаардлага хангасан хүнсний улаанбуудайн тонн тутамд олгох урамшууллын хэмжээг 50.0 (тавин) мянган төгрөгөөр тус тус тогтоосугай.

2. 2018 оны хаврын тариалалтыг хэвийн явуулах, 2017 онд байгалийн гамшгийн улмаас ургац алдсан тариаланчдад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор улсын төсөвт батлагдсан хүнсний улаанбуудайн урамшууллын үлдэгдэл хөрөнгийг Тариалан эрхлэлтийг дэмжих санд хадгалагдаж байгаа үрийн улаанбуудайг хөнгөлөлттэй үнээр олгох зөрүүд тооцож, хүсэлт гаргасан иргэн, аж ахуйн нэгжид үрийн улаанбуудайг гэрээ байгуулан олгох

ажлыг зохион байгуулахыг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд Б.Батзоригт зөвшөөрсүгэй.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Мөнгөн урамшууллын хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай” Засгийн газрын 2017 оны 2 дугаар сарын 22-ны өдрийн 62 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН
ҮЙЛДВЭРИЙН САЙД**

Б.БАТЗОРИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 2 дугаар
сарын 6-ны өдөр

Дугаар 49

Улаанбаатар
хот

Журам батлах, шагналын хэмжээ тогтоох тухай

Инновацийн тухай хуулийн 17.1.11, 17.1.12-т заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас **ТОГТООХ** нь:

1. “Үндэсний инновацийн шагнал олгох журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. “Шилдэг инновацийн бүтээгдэхүүн”, “Үйлчилгээний салбарын шилдэг инноваци” шагналыг дагалдах мөнгөн урамшууллын хэмжээг тус бүр 30.0 (гучин) сая төгрөг байхаар тогтоосугай.

3. Үндэсний инновацийн шагналыг дагалдах мөнгөн урамшуулалд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн улсын төсөвт тусган санхүүжүүлж байхыг Сангийн сайд Ч.Хүрэлбаатар, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд Ц.Цогзолмаа нарт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ
УХААН, СПОРТЫН САЙД**

Ц.ЦОГЗОЛМАА

Засгийн газрын 2018 оны 49 дугаар
тогтоолын хавсралт

ҮНДЭСНИЙ ИННОВАЦИЙН ШАГНАЛ ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд дорвитой хувь нэмэр оруулсан инновацийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд үндэсний инновацийн шагнал олгохтой холбогдсон харилцааг энэхүү журмаар зохицуулна.

1.2. Инновацийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг үндэсний инновацийн шагналд нэр дэвшүүлэх, сонгон шалгаруулах, шагнал олгоход энэхүү журмыг баримтална.

1.3. Үндэсний инновацийн шагнал (цаашид “инновацийн шагнал” гэх)-ын зорилго нь шинэ мэдлэг, технологийг зах зээлд шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ болгон нэвтрүүлж, нийгэм, эдийн засагт дорвитой хувь нэмэр оруулсан шинийг санаачлагч, зохион бүтээгч, бизнес эрхлэгчийн үйл ажиллагаа, санаачлагыг дэмжих, олон нийтэд болон залуу үед үлгэр дууриал болгох, инновацийг хөгжүүлэхэд оршино.

1.4. Инновацийн шагнал нь “Шилдэг инновацийн бүтээгдэхүүн”, “Үйлчилгээний салбарын шилдэг инноваци” (цаашид хамтад нь “бүтээл” гэх) гэсэн төрөлтэй байна.

1.5. Шилдэг инновацийн бүтээгдэхүүний шагналд зах зээлд шинээр, эсхүл өмнө байсан бүтээгдэхүүнээс чанар, технологийн агууламжийн хувьд давуу, орчин үеийн технологи, мэдлэгт түшиглэсэн, импортыг орлох, экспортод чиглэсэн техник, технологи, тоног төхөөрөмж, бүтээгдэхүүнийг нэр дэвшүүлнэ.

1.6. Үйлчилгээний салбарын шилдэг инновацийн шагналд зах зээлд шинээр, эсхүл өмнө байсан үйлчилгээний хэлбэрээс чанар, технологийн агууламжийн хувьд давуу, төрийн үйлчилгээ, банк санхүү, харилцаа холбоо, мэдээллийн технологи, боловсрол, эрүүл мэнд, тээвэр, худалдаа, аялал жуулчлал зэрэг үйлчилгээний салбарууд болон дундын ашиглалтын оффис, технологи дамжуулах төв зэрэг инновацийг дэмжих үйлчилгээг нэр дэвшүүлнэ.

1.7. Инновацийн шагналд өмчийн хэлбэрээс үл хамааран аж ахуйн нэгж, байгууллага, эрдэм шинжилгээний байгууллага, дээд боловсролын сургалтын байгууллага, мэргэжлийн холбоод болон иргэн нэр дэвшүүлэх эрхтэй.

1.8. Инновацийн шагналыг энэхүү журмын 1.4-т заасан төрөл тус бүрээр 2 жил тутам шалгаруулан Засгийн газрын шийдвэрээр олгоно.

1.9. Үндэсний инновацийн шагналыг өргөмжлөл, мөнгөн шагнал дагалдана.

Хоёр. Инновацийн шагналд нэр дэвших
бүтээлд тавигдах шаардлага

2.1. Инновацийн шагналд нэр дэвшүүлэх бүтээл нь Инновацийн тухай хуулийн 15.1 дэх хэсэгт зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан байна:

2.1.1. зах зээлд сүүлийн 2 жилд нэвтрүүлсэн байх;

2.1.2. тухайн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, үйлчилгээг нэвтрүүлэхэд ашигласан техник, технологи, программ хангамж, зураг дизайн нь шинжлэх ухаан, технологийн дэвшилтэт ололтод тулгуурласан байх;

2.1.3. хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй нь судалгаа, туршилтаар нотлогдсон байх;

2.1.4. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, ахмад настан, хүүхэд, эмэгтэйчүүд зэрэг хүн амын бүлгийн онцлог хэрэгцээнд нийцсэн байх;

2.1.5. олон нийтэд шинэ мэдлэг, өндөр технологийн ололтыг таниулсан байх.

Гурав. Инновацийн шагналд бүтээл нэр дэвшүүлэх

3.1. Инновацийн шагналд нэр дэвшүүлэх бүтээлийг сонгон шалгаруулах тухай зарыг инновацийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага сонгон шалгаруулалт хийж жилийн 3 дугаар сард багтаан хэвлэл, мэдээллийн хэрэгсэл, цахим хуудсаар дамжуулан нийтэд зарлана.

3.2. Иргэн, хуулийн этгээд инновацийн шагналд нэр дэвшүүлэх хүсэлтийг тухайн жилийн 8 дугаар сарын 1-ний өдрийн дотор инновацийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад гаргана. Хүсэлтэд дараах баримт бичгийг хавсаргасан байна:

3.2.1. нэр дэвшүүлсэн этгээд нь аж ахуйн нэгж, байгууллага бол уг бүтээлийг инновацийн шагналд нэр дэвшүүлсэн тухай хамт олны хурлын тэмдэглэл;

3.2.2. нэр дэвшүүлсэн этгээд нь эрдэм шинжилгээний байгууллага, дээд боловсролын сургалтын байгууллага бол эрдмийн

зөвлөлийн, төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоод бол тэдгээрийн удирдах зөвлөлийн шийдвэр;

3.2.3. нэр дэвшсэн бүтээлийн өмчлөгч (эзэмшигч)-ийн иргэний үнэмлэх, эсхүл улсын бүртгэлийн гэрчилгээ болон түүнтэй адилтгах бичиг баримтын хуулбар;

3.2.4. нэр дэвшүүлсэн этгээд нь хуулийн этгээд бол тухайн хуулийн этгээдийн танилцуулга;

3.2.5. нэр дэвшсэн бүтээлийн танилцуулга, шагналд дэвшүүлэх болсон үндэслэл;

3.2.6. бүтээлийн онцлогийн талаарх танилцуулга (тухайн бүтээлийн техник, технологийн шийдэл, материал, тоног төхөөрөмжийн ашиглалтын нөхцөлийн талаар болон эдгээр нөхцөлийг дотоод, гадаадын ижил төрлийн бүтээлтэй харьцуулсан судалгаа);

3.2.7. бүтээлийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийн талаарх танилцуулга (улсын захиалгатай төсөл, хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдсэн бол энэ тухай дурдана);

3.2.8. бүтээлийн техникийн зураг, загвар, бүдүүвч;

3.2.9. бүтээлд холбогдох патент, ашигтай загварын гэрчилгээний баталгаажуулсан хуулбар;

3.2.10. нэр дэвшсэн бүтээлийг нийтэд нээлттэй танилцуулах, сурталчлах зорилгоор хэвлэн нийтлэх зөвшөөрлийн бичиг.

3.3. Энэхүү журмын 3.2.5-д заасан танилцуулга, шагналд дэвшүүлэх болсон үндэслэлд бүтээлийн үнэ цэнэ, нийгэм, эдийн засгийн үр ашиг, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө, үр дүнг түгээн дэлгэрүүлсэн байдал, цаашдын төлөв, технологийн горим, техник, эдийн засгийн үзүүлэлтийг тусгасан байна.

3.4. “Монгол Улсын Төрийн шагнал”, “Үндэсний бүтээн байгуулалтын дээд шагнал-Төрийн гэрэгэ”, “Байгаль, нийгмийн ухааны шагнал”, “Технологийн дэвшлийн шагнал” авсан, нэр дэвшүүлсэн бүтээлийг шагналд давхардуулан нэр дэвшүүлэхгүй.

3.5. Инновацийн шагналд хамтын бүтээлийг нэр дэвшүүлсэн тохиолдолд уг бүтээлийг бий болгоход гишүүн тус бүрийн оруулсан бодит хувь нэмэр, оролцоог тодорхойлж, нэр дэвшигч бүр хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурсан байна.

3.6. Олон улсын төсөл, хөтөлбөр, гэрээний үндсэн дээр Монгол Улсын хуулийн этгээдтэй хамтран гүйцэтгэсэн бүтээлийг инновацийн шагналд нэр дэвшүүлсэн тохиолдолд зохиогчийн багийн бүрэлдэхүүнд гадаадын иргэнийг оролцуулж болно.

3.7. Энэхүү журмын 3.2-т заасан баримт бичгийн бүрдэл дутуу хүсэлтийг хүлээн авахгүй.

Дөрөв. Инновацийн шагнал хүртэх бүтээлийг сонгон шалгаруулах

4.1. Нэр дэвшүүлсэн бүтээлийг сонгон шалгаруулах ажлыг инновацийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний тушаалаар байгуулсан Ажлын хэсэг зохион байгуулна.

4.2. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд инновацийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, оюуны өмч, стандартчилалын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, Монголын үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхим, Үндэсний бүтээмжийн төв, Улаанбаатар хотын инновацийн асуудал хариуцсан байгууллага, Шинжлэх ухаан, технологийн сан, мэргэжлийн холбоод, эрдэмтэн судлаачид, бизнес эрхлэгчдийн төлөөллийг оролцуулна.

4.3. Ажлын хэсэг сонгон шалгаруулалтыг дараах 2 үе шатаар явуулна:

4.3.1. сонгон шалгаруулалтад нэр дэвшүүлсэн бүтээл нь Инновацийн тухай хууль болон энэхүү журмын 2.1-д заасан шаардлагыг хангаж байгаа эсэх талаар дүгнэлт гаргах;

4.3.2. нэр дэвшүүлсэн бүтээлтэй биечлэн танилцах, холбогдох мэргэжлийн байгууллага, шинжээчийн лавлагаа, дүгнэлт гаргуулах, бүтээлийн талаар иргэд, хэрэглэгчдэд нээлттэй танилцуулах, сурталчлах ажлыг зохион байгуулах.

4.4. Ажлын хэсэг сонгон шалгаруулалтыг 60 хоногт багтаан зохион байгуулж, сонгон шалгаруулалтын дүнг тухайн жилийн 10 дугаар сарын эхний долоо хоногт багтаан инновацийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнд танилцуулна.

4.5. Инновацийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага сонгон шалгаруулалтын үр дүнд шалгарсан бүтээлийг тухайн жилийн 11 дүгээр сард багтаан Засгийн газарт оруулж шийдвэрлүүлнэ.

Тав. Инновацийн шагнал гардуулах

5.1. Инновацийн шагналыг Бүгд Найрамдах Улс тунхагласан өдөр 11 дүгээр сарын 26-нд Монгол Улсын Ерөнхий сайд гардуулна.

5.2. Инновацийн шагнал нь батлагдсан загварын дагуу хийгдсэн өргөмжлөл, дагалдах мөнгөн шагналтай байна.

5.3. Инновацийн шагналын загварыг инновацийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

Зургаа. Бусад зүйл

6.1. Инновацийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага инновацийн шагнал хүртсэн бүтээлийн талаарх мэдээллийн санг бүрдүүлнэ.

6.2. Инновацийн шагналд нэр дэвшүүлсэн бүтээлийн баримт бичгийг нэр дэвшүүлэгчид буцаан олгохгүй.

6.3. Ажлын хэсгийн хуралдааны тэмдэглэл, шийдвэрийг холбогдох баримт бичгийн хамт зохих журмын дагуу архивт шилжүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 2 дугаар
сарын 14-ний өдөр

Дугаар 52

Улаанбаатар
хот

Журам шинэчлэн батлах тухай

Агаарын зайг нисэхэд ашиглах тухай хуулийн 5.1-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Агаарын зайг нисэхэд ашиглах ерөнхий журам”-ыг хавсралт ёсоор шинэчлэн баталсугай.

2. Энэхүү журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Зам, тээврийн хөгжлийн сайд Ж.Бат-Эрдэнэ, Батлан хамгаалахын сайд Н.Энхболд, Иргэний нисэхийн ерөнхий газрын дарга Л.Бямбасүрэн, Хил хамгаалах ерөнхий газрын дарга Ц.Сэргэлэн нарт үүрэг болгосугай.

3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Журам батлах тухай” Засгийн газрын 2007 оны 12 дугаар сарын 29-ний өдрийн 358 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

ЗАМ, ТЭЭВРИЙН ХӨГЖЛИЙН САЙД

У.ХҮРЭЛСҮХ

Ж.БАТ-ЭРДЭНЭ

АГААРЫН ЗАЙГ НИСЭХЭД АШИГЛАХ ЕРӨНХИЙ ЖУРАМ

Нэг. Ерөнхий зүйл

1.1. Энэхүү журмаар агаарын зайн ангиллыг тогтоох, агаарын зайн аюулгүй байдал, аюулгүй ажиллагааг хангах, агаарын зайг хянах болон агаарын зайн ашиглалт, зохицуулалттай холбоотой бусад харилцааг зохицуулна.

1.2. Энэхүү журмыг Монгол Улсын агаарын зайд улсын болон иргэний нисэхийн үйл ажиллагаа эрхлэгч иргэн, хуулийн этгээд өмчийн төрөл, хэлбэр харгалзахгүйгээр дагаж мөрдөнө.

1.3. Агаарын довтолгооноос хамгаалах зорилгоор байлдааны зориулалтаар пуужин харвах, буудлага үйлдэх, нисгэгчгүй нисэх онгоц болон төхөөрөмж хөөргөхтэй холбоотой харилцааг энэхүү журмаар зохицуулахгүй.

Хоёр. Нэр томъёоны тодорхойлолт

2.1. Энэхүү журамд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

2.1.1. “тусгай зориулалтаар ашиглах агаарын зай” гэж нислэгийн аюулгүй ажиллагааг хангах зорилгоор тусгай нөхцөлтэйгөөр ашиглахаар тогтоосон, өндөр болон өргөнөөр хязгаарлагдсан агаарын зай (аюултай бүс, хязгаарлалттай бүс, хориотой бүс, цэргийн зориулалтын бүс, аэродромын хөдөлгөөний бүс, түр ашиглах бүс)-г;

2.1.2. “агаарын зайг уян хатан ашиглах (flexible use of airspace) зарчим” гэж агаарын зайг иргэний болон цэргийн гэж ялгахгүйгээр хэрэглэгчийн ашиглалтын шаардлагад үндэслэн хуваарилах зарчмыг;

2.1.3. “NOTAM мэдээ” гэж агаарын навигацийн тоног төхөөрөмж, үйлчилгээ, журмын нөхцөл, эсхүл тэдгээрийн өөрчлөлт, аюултай нөхцөл байдлын талаар нислэгийн үйл ажиллагаанд оролцож байгаа этгээдэд зайлшгүй шаардлагатай, цаг тухай бүр мэдэж байвал зохих, түр шинж чанартай, нисэхийн цахилгаан холбооны суурин сүлжээ (Aeronautical fixed telecommunication network)-гээр тараагдах мэдээг;

2.1.4. “газарт ойртсоныг анхааруулах систем (GPWS)” гэж агаарын хөлөг газар, эсхүл саадыг мөргөх аюул ойртсон тохиолдолд нисгэгчид анхааруулах системийг.

Гурав. Нисэхэд ашиглах агаарын зайн ангиллыг тогтоох

3.1. Нисэхэд ашиглах агаарын зайн ангиллыг иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага “Иргэний нисэхийн багц дүрэм”-ээр тогтооно.

3.2. Улсын нисэхэд ашиглах агаарын зайг Агаарын зайг нисэхэд ашиглах тухай хуульд заасны дагуу батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.

3.3. “Монгол Улсын Үндэсний хиймэл дагуул” хөтөлбөрийн хүрээнд сансрын холбоо, тандан судалгааны хиймэл дагуул, цэргийн зориулалтаар болон агаар-сансрын чиглэлээр ашиглах хиймэл дагуул хөөргөх, буулгахад ашиглах агаарын зайг иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага, харилцаа, холбооны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага хамтран судалгаа, шинжилгээ хийсний үндсэн дээр тогтооно.

Дөрөв. Агаарын зайн хяналт, аюулгүй байдлыг хангах

4.1. Монгол Улсын агаарын зайд үйлдэх бүх нислэгийн төлөвлөлт, хөдөлгөөн, удирдлага тогтоосон дүрэм, журмын дагуу явагдаж байгаа эсэхийг агаарын зайн хяналтаар тодорхойлно.

4.2. Монгол Улсын агаарын зайн аюулгүй байдлыг хангуулах арга хэмжээ нь үндэсний аюулгүй байдал, батлан хамгаалах, нисэхийн аюулгүй ажиллагааг хангахад чиглэгдэнэ.

4.3. Монгол Улсын агаарын зайн аюулгүй байдлыг хангах, батлан хамгаалах хяналтыг Зэвсэгт хүчний агаарын цэргийн командлал, нисэхийн аюулгүй ажиллагааг хангах хяналтыг иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага холбогдох журмын дагуу тус тус гүйцэтгэнэ.

4.4. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас хэрэгжүүлэх агаарын зайн хяналт нь агаарын хөлгийн байрлалыг тодорхойлж, нислэгийн хөдөлгөөний үйлчилгээ үзүүлэх, нисэхийн аюулгүй ажиллагааг хангахад чиглэнэ.

4.5. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь Монгол Улсын агаарын зайд үйлдэхээр төлөвлөж байгаа нислэгийн мэдээллийг Зэвсэгт хүчний агаарын цэргийн командлалд урьдчилан мэдээлнэ.

4.6. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагатай зөвшилцөөгүй тохиолдолд иргэний нисэхэд ашиглах агаарын зайд сургууль-байлдааны нислэг хийхийг хориглоно.

4.7. Цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага Агаарын зайг нисэхэд ашиглах тухай хуулийн 7.1-д заасан үйл ажиллагааг радиолокацийн хяналтын хэрэгсэл ашиглан хэрэгжүүлнэ.

4.8. Зэвсэгт хүчний агаарын цэргийн командлал нислэгийн мэдээлэл хүлээн авах, боловсруулах үйл ажиллагааг ерөнхий удирдлагаар хангаж ажиллана.

4.9. Цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага нь агаарын зайн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагатай мэдээлэл байнга солилцож, хяналт тавьж ажиллана.

4.10. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага нь Монгол Улсын агаарын зайд нислэгийн аюулгүй байдал, аюулгүй ажиллагааг хангахад шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, мэргэжлийн хүний нөөцөөр хангагдсан байна.

Тав. Агаарын зайн ашиглалтын зохицуулалт

5.1. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага болон цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага нь Монгол Улсын агаарын зайн ашиглалтыг агаарын зайг уян хатан ашиглах зарчмаар зохицуулна.

5.2. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага нь шинээр тогтоох бүсийн төрөл, тоон болон үсгэн тэмдэглэгээ, бусад шаардлагатай нөхцөлүүдийг улсын нисэхэд ашиглах агаарын зайн мэдээлэлд үндэслэн тухай бүр хамтран тодорхойлно.

5.3. Тусгай зориулалтаар ашиглах агаарын зайд иргэний нисэхийн үйл ажиллагаа явуулах тохиолдолд тухайн бүсэд хяналт тавих эрх бүхий этгээдээс зөвшөөрөл авна.

5.4. Тусгай зориулалтаар ашиглах агаарын зайд үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээд нь явуулах үйл ажиллагааны талаар тухайн бүс идэвхжих хугацаанаас 24-өөс доошгүй цагийн өмнө “NOTAM” мэдээгээр зарлуулна.

5.5. Тусгай зориулалтаар ашиглахаас бусад агаарын зайд үйл ажиллагаа явуулж байгаа этгээд улсын болон иргэний нислэгт аюул учруулж болзошгүй ажиллагаа явуулах тохиолдол бүрт энэхүү журмын 7.3-т заасан мэдээллийг 7-гоос доошгүй хоногийн өмнө иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

5.6. Тусгай зориулалтаар ашиглах агаарын зайд үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээд нь Засгийн газрын 2009 оны 25 дугаар тогтоолын дагуу тухайн бүсийн босоо хязгаарыг Балтийн тэнгисийн тогтолцоог үндэслэсэн далайн түвшнээс авсан өндөр, эсхүл нислэгийн цуваагаар, хэвтээ хилийг WGS84 (deg. min. sec) солбицлоор, том, дунд масштабын байр зүйн зураг ирүүлэх тохиолдолд дэлхийн хөндлөн меркаторын “UTM” тусгагаар тус тус илэрхийлж иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

5.7. Цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага нь цэргийн зориулалтаар тогтоосноос бусад бүсэд нисгэгчгүй нисэх онгоц болон төхөөрөмж хөөрөгх тохиолдолд тухайн бүсийн мэдээлэл, солбицол, босоо өндрийн хязгаарлалт, бусад шаардлагатай мэдээллийг 7-гоос доошгүй хоногийн өмнө иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

5.8. Иргэн, хуулийн этгээд улсын нисэхийн үйл ажиллагаа явуулахаас бусад зорилгоор тусгай зориулалтын агаарын зайг тогтоолгох хүсэлтийг тухайн агаарын зай хүчинтэй болох өдрөөс 76-гаас доошгүй хоногийн өмнө иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад гаргана.

5.9. Энэхүү журмын 5.8-д заасан хүсэлтийн хамт эрхлэх үйл ажиллагааны төрөл, давтамж, бүсийн хэвтээ хилийн координат, босоо өндрийн хязгаар, агаарын зайн хүчинтэй хугацаа, ашиглах радио долгион, нэвтрүүлгийн давтамж, хяналт тавих эрх бүхий этгээд, үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдтэй холбоотой болон шаардлагатай бусад мэдээллийг хүргүүлнэ.

5.10. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь иргэн, хуулийн этгээдийн хүсэлтийн дагуу улсын нисэхийн үйл ажиллагаа явуулахаас бусад зорилгоор тусгай зориулалтаар ашиглах агаарын зайг тогтоох тохиолдолд тухайн агаарын зайн мэдээллийг цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллагад хүргүүлж санал авна.

Зургаа. Агаарын зайг хүмүүнлэгийн олон улсын үйл ажиллагаанд зориулан ашиглуулах

6.1. Монгол Улсын агаарын зайг хүмүүнлэгийн олон улсын үйл ажиллагаанд зориулан ашиглуулахыг Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

6.2. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь хүмүүнлэгийн үүрэг гүйцэтгэж байгаа агаарын хөлгийн аюулгүй ажиллагааг, Зэвсэгт хүчний агаарын цэрэг нь Монгол Улсын агаарын орон зайн аюулгүй байдлын хяналтын үйл ажиллагааг тус тус хариуцаж ажиллана.

6.3. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага нь Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээний дагуу иргэний болон улсын нисэхийн аэродромыг хүмүүнлэгийн олон улсын үйл ажиллагаанд өмчийн харьяалал харгалзахгүй ашиглуулна.

6.4. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь хүмүүнлэгийн олон улсын үйл ажиллагаанд нислэг үйлдэж байгаа агаарын хөлөгт агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлж, газрын үйлчилгээний болон аэродромын шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр саадгүй, шуурхай хангаж ажиллана.

Долоо. Тусгай зориулалтаар ашиглах агаарын зайг зарлан мэдээлэх

7.1. Иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь тусгай зориулалтаар ашиглахаар тогтоосон агаарын зайг “Монгол Улсын Нисэхийн мэдээллийн эмхтгэл” болон “NOTAM” мэдээгээр зарлан мэдээлнэ.

7.2. Тусгай зориулалтаар ашиглах агаарын зайд үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээд нь улсын болон иргэний нислэгт нөлөөлж болзошгүй үйл ажиллагаа явуулах тохиолдолд энэ тухай мэдээллийг уг агаарын зай хүчинтэй болох өдрөөс 76-гаас доошгүй хоногийн өмнө иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр хүргүүлэх бөгөөд холбогдох төрийн байгууллагууд зөвшилцсөний дагуу тухайн агаарын зайг “Монгол Улсын нисэхийн мэдээллийн эмхтгэл”-д оруулж нийтэд зарлан мэдээлнэ.

7.3. Энэхүү журмын 7.2-т заасан мэдээлэлд агаарын зайн тодорхойлолт, явуулах үйл ажиллагааны төрөл, бүсийн хэвтээ хилийн координат, босоо өндрийн хязгаар, агаарын зайн хүчинтэй хугацаа, ашиглах радио долгион, нэвтрүүлгийн давтамж, хяналт тавих эрх бүхий этгээд, тухайн үйл ажиллагааг эрхэлж байгаа этгээдтэй холбоотой болон шаардлагатай бусад мэдээлэл багтана.

Найм. Улсын хилийн агаарын бүсэд нислэг үйлдэх

8.1. Монгол Улсын хилийн агаарын бүсийн ашиглалтын зохицуулалтыг цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага, улсын хил хамгаалах байгууллага болон иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага хамтран хэрэгжүүлнэ.

8.2. Иргэний нисэхийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээд цэргийн мэргэжлийн удирдлагын дээд байгууллага, хил хамгаалах байгууллага, иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас зөвшөөрөл авсны үндсэн дээр хилийн агаарын бүсэд нислэг үйлдэнэ.

8.3. Хилийн агаарын бүсэд нислэг үйлдэх этгээд энэхүү журмын 8.2-т заасан байгууллагуудад гаргах хүсэлтэд агаарын хөлөгт онцгой нөхцөл байдал үүссэн үед хээрийн буулт үйлдэх талбайн зураг, нислэгийн схемийг хавсаргана.

8.4. Хилийн агаарын бүсэд нислэг үйлдэх этгээд нь Монгол Улсын Засгийн газраас ОХУ болон БНХАУ-ын Засгийн газартай байгуулсан Хилийн дэглэмийн тухай гэрээнд заасан улсын хилийн агаарын бүсэд нислэг үйлдэхтэй холбоотой шаардлагыг хангасан байна.

8.5. Хилийн агаарын бүсэд иргэний нисэхийн үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа этгээд нислэгийн мэдээллийг иргэний нисэхийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад тогтмол мэдээлж байна.

8.6. Зэвсэгт хүчний агаарын цэргийн төв командын байр нь радиолокацийн тусламжтайгаар хилийн бүсэд үйлдэж байгаа нислэгт байнгын хяналт тавина.

8.7. Агаарын хөлөг улсын хил зөрчих, хилийн хориотой бүсэд орох зэргээс сэргийлэх зорилгоор хилийн агаарын бүсэд хийх төлөвлөгөөт нислэгийг цаг агаарын ердийн нөхцөлд гүйцэтгэнэ.

8.8. Хилийн агаарын бүсэд хойшлуулшгүй нислэг үйлдэх агаарын хөлгийг сансрын навигацийн байршил тодорхойлох системээр бүрэн тоноглогсон байна.

8.9. Хилийн уулархаг бүсэд цаг агаар хүндэрсэн нөхцөлд нислэг үйлдэхийг хориглох бөгөөд агаарын хөлгийг нислэгийн үед учрах саадаас урьдчилан сэргийлэх “Газар ойртсоныг анхааруулах систем”-ээр тоноглогсон байна.

Ес. Бусад зүйл

9.1. Энэ журмын биелэлтийг холбогдох байгууллагууд хамтран жилд 2 удаа дүгнэнэ.

Залруулга

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн 2018 оны 25 /1030/ дугаарт нийтлэгдсэн
“Ерөнхийлөгчийн хоригийн тухай” УИХ-ын тогтоолын батлагдсан огноо
2018 оны 06 дугаар сарын 22-ны өдөр гэж залруулан уншина уу.

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 2,25

Индекс: 200003